

Мокрогуз І.М.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ О. ГЕНИК ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЦІ БАНДУРНОЇ ОСВІТИ НА БУКОВИНІ.

Анотація. Стаття висвітлює основні аспекти мистецько-педагогічної діяльності заслуженого працівника культури України, викладача-методиста Чернівецького обласного фахового коледжу мистецтв ім. С. Воробкевича, Ольги Геник (Хомин) як однієї з основоположниць бандурної освіти на Буковині. Аналізується постать О. Геник яка є ключовою в процесі розвитку українського національного інструменту бандура на теренах буковинського краю. Розглядається процес відкриття в 1971 році першого класу бандури в Чернівецькій області, діяльність викладача музичного училища, що постійно бере активну участь в концертах міста як солістка-бандуристка; понад десять років працює керівником самодіяльного ансамблю бандуристів Медичного інституту; висвітлюється робота О.Геник як голови Обласного осередку Всеукраїнської національної спілки кобзарів України.

Ключові слова: Буковина, бандура, фундатор, О. Геник, педагог, творчість, студенти, мистецька діяльність, бандурна освіта.

Mokroguz Inna

Chernivtsi Y.Fedkovich National University

THE MAIN ASPECTS OF ARTISTIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITY OF O. HENYK AS THE FOUNDER OF BANDURA EDUCATION IN BUKOVYNA.

Summary. The article covers main aspects of artistic and pedagogical activity of the Merited Culture Worker of Ukraine, teacher-methodologist of S.Vorobkevych Chernivtsi Regional College of Arts Olga Henyk (Khomyn) as one of the founders of bandura education in Bukovyna. The figure of Olga Henyk is a key figure in the development of Ukrainian national instrument bandura in the Bukovyna region. After graduating from the Music College in 1971, she opened first class of bandura at the Chernivtsi Music School № 2 and forming a team of talented students began her teaching career. First bandura students of Olga Henyk became experienced teachers, who still fruitfully work in the field of art, taking forward the bandura craft of their mentor. Artistic and pedagogical activity of Olga Henyk is interesting and diverse: the young teacher of the Music School has been constantly participating in the concerts of the city Chernivtsi and the region as a solo bandura performer as well as a member of trio bandura performers; for more than ten years has been promoting bandura art among students working as the leader of amateur bandura ensemble of the Medical Institute (now Bukovinian State Medical University); with the opening of the Department of Music at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Olga Henyk starts the first class of bandura there as well, however already in a higher educational institution. The cohort of talented graduates of Olga Henyk includes two candidates of art, students of Ukrainian and foreign higher educational institutions, winners of International and Ukrainian competitions, Grand Prix winners and participants of art program "Novi Imena". And most important, the majority of graduates become bandura teachers in art institutions of the city Chernivtsi and region, and their work brings bandura art to young hearts. Because of her fruitful work, Olga Henyk was awarded the honorary title of Merited Culture Worker of Ukraine by order of the Ministry of Culture of Ukraine in 2009. Thanks to her artistic and pedagogical activity, the Ukrainian bandura became widespread in glorious Bukovyna region.

Keywords: Bukovyna, bandura, founder, O. Henyk, teacher, creativity, students, artistic activity, bandura education.

Постановка проблеми. Звертаючись до питання становлення українського національного інструмента бандури, її професійного розвитку на теренах Буковини маємо зазначити, що цей процес був не зовсім простим та однозначним. Населення Східної та Центральної України мало можливість спостерігати діяльність окремих кобзарів, перших ансамблів бандуристів, лірників, організованих у Харкові Г.Хоткевичем вже від початку ХХ ст. Кобзарі та бандуристи набули неабиякої популярності серед місцевого населення, навчали охочих до гри на цих музичних інструментах, тим самим поширювали побутування кобзи та бандури, люди бачили, чули, знали про існування таких музичних інструментів, мали вподобання до прослуховування бандуристів-виконавців.

До Західної України, а саме Буковини бандура потрапляє завдяки, знову ж таки Г. Хоткевичу, який переховуючись від переслідувань емігрує до

Галичини. Письменник і літературний критик, визначний бандурист і музикознавець Гнат Мартинович проводить ряд концертних виступів містечками буковинського краю, які вдало доповнює лекціями про незвичний на Буковині музичний інструмент проте, учнів, продовжувачів бандурної справи в буковинському краї митцю не вдалося залишити [1, с. 94]. Бандура покидає Буковину разом із видатним бандуристом і повертається сюди вже у другій половині ХХ століття.

Чинників може бути багато адже, до 1918 року на Буковині панують австрійські колонізатори, у 1918 році Румунія займає буковинський край та Бессарабію. Важкі часи переживало населення Буковини, рідна мова зазнавала значних утисків, а жодної української школи на той час взагалі не існувало. Лише з 1940 року коли північна частина Буковини воз'єдналася з Центральною Україною починається розвиток українського музичного мистецтва на Буковині, відкривається Чернівець-

ке музичне училище. Та ще довгих тридцять років пробиває бандура собі шлях до професійної освіти на Буковині [3, с. 73].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень, які розкривають проблеми розвитку кобзарського мистецтва та становлення бандурного виконавства варто згадати праці Б. Жеплинського, Н. Супрун, Г. Топоровської, Б. Фільц, Н. Морозевич, Л. Мандзюк, М. Чорного-Досінчука, К. Черемського, В. Юхимовича, В. Дутчак, О. Бобечко, О. Герасименко, В. Мішалова та інших. Так, М. Досінчук-Чорний у міжнародному журналі «Бандура» описує виступи капели бандуристів Чернівецького училища мистецтв ім. С. Воробкевича, під час їх гастролей по Німеччині (керівник Кузьменко Р.О.), О. Бобечко, висвітлюючи діяльність жінок-бандуристок в Україні та за кордоном, розглядає також постаті представниць Буковини. В. Дутчак у своєму дисертаційному дослідженні розглядає ансамблевий досягнення бандуристів Буковини, в контексті розвитку ансамблевого виконавства України в цілому.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, дослідження розвитку бандурного мистецтва буковинського краю бажано більше висвітлення та наукового аналізу. Зокрема, мистецько-педагогічна діяльність перших жінок-бандуристок Буковини (Р. Василевич, О. Геник (Хомин), Р. Кузьменко), які стали фундаторами бандурного мистецтва краю потребує ґрунтовного підходу та наукового дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Саме тому, ставимо за мету висвітлити основні аспекти мистецько-педагогічної діяльності однієї із основоположниць бандурного мистецтва та освіти на Буковині, заслуженого працівника культури України, викладача-методиста Чернівецького обласного коледжу мистецтв ім. С. Воробкевича Ольги Геник (Хомин). Проаналізувати вплив творчої особистості педагога-виконавця на розвиток бандурного мистецтва, що сприяє яскравому професійному зростанню молодого покоління бандуристів Буковини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток і становлення музичної освіти на Буковині мають цікаву і давню історію. Наприкінці ХІХ на початку ХХ ст. особливого значення набуло питання розвитку музичного мистецтва. Поява музичних шкіл у краї була зумовлена різними обставинами, головною з яких стала активна діяльність українських музичних товариств. Організуючи музичну діяльність, такі товариства добре розуміли необхідність налагодження національної музичної освіти населення краю [2, с. 34].

Національно-культурні товариства, що діяли на Буковині в той час, об'єднували у своїх лавах громадсько-політичних діячів, письменників, драматургів, композиторів, художників, священників, які були зацікавленими в розвитку культури і мистецтва краю, будуючи його, на традиціях європейського періоду Відродження та на кращих зразках кожної національної меншини краю. Громадсько-культурний діяч М. Левицький, став першим директором музичної школи імені М. Лисенка в Чернівцях, створеної у серпні 1905 року, проте, як було зазначено з вище на-

ведених причин, про бандурну освіту в першій музичній школі Чернівців не йшлося [5, с. 48].

Постать О. Геник (1954) є ключовою у процесі розвитку українського національного інструменту бандура на теренах буковинського краю, адже вона стала першою випускницею-бандуристкою Чернівецького музичного училища (клас викладача Р. Василевич), навчаючись на двох відділах: диригентсько-хоровому та народних інструментів. Потрібно зазначити, що більшість перших студенток-бандуристок училища були родом із сусідньої Івано-Франківської області, де вже раніше почали своє існування класи бандури. Так і дитинство Ольги Миколаївни пройшло в м. Калуш, батьки виховували своїх дітей в любові до України, до її традицій, мистецтва, музики. Батько впродовж багатьох років співав в церковному хорі «Відродження», мати мала прекрасне сопрано, брала участь в концертах як солістка.

В останні роки навчання в училищі, а саме в 1971 році О. Геник відкриває перший в місті клас бандури при Чернівецькій Музичній школі № 2, набираючи талановитих учнів, розпочинає свою педагогічну діяльність. Перші вихованки-бандуристки Ольги Миколаївни стали досвідченими вчителями (С. Пилович, Н. Романюк та С. Прокопець), які й донині плідно працюють на мистецькій ниві, продовжуючи бандурну справу своєї наставниці. Згодом О. Геник (Хомин) успішно завершує навчання у Львівській державній консерваторії (клас професора В.Я. Герасименка) й повертається до Чернівців в якості викладача по класу бандури та диригування Чернівецького музичного училища. З 1978 року і по цей час невтомно працює пані Ольга викладачем нині Чернівецького Обласного фахового коледжу мистецтв ім. С. Воробкевича [4, с. 125].

Мистецько-педагогічна діяльність О. Геник цікава та різноманітна: молода викладачка постійно бере активну участь в концертах міста Чернівці та області як солістка-бандуристка, так і в складі тріо бандуристок; понад десять років популяризує бандурне мистецтво серед студентської молоді, працюючи керівником самодіяльного ансамблю бандуристів Медичного інституту (нині Буковинський державний медичний університет) (1980–1990).

У 1992 році при педагогічному факультеті Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича відкрилася кафедра музики (засновник і багаторічний очільник народний артист України, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка – Андрій Кушніренко), що стало видатною подією в мистецькому житті Буковини. Розпочинає роботу клас бандури і на посаду асистента запрошується відома викладач-методист училища мистецтв Геник О.М. Продовжувачами справи стають учні Ольги Миколаївни, які здобувши освіту у вищих навчальних закладах України, повертаються до рідних Чернівців.

У грудні 2009 року наказом Міністерства культури України, за багаторічну та плідну працю, Ольга Миколаївна була удостоєна почесного звання заслужений Працівник культури України.

В 2015 році на Буковині створюється Обласний осередок Всеукраїнської національної спілки кобзарів України, де головою даного об'єднання бандуристів Чернівецької області стає О. Геник. Під її керівництвом осередок у 2016 році започатку-

вав Обласний фестиваль бандурного мистецтва, що об'єднав яскравих виконавців-бандуристів, ансамблі малих форм, капели бандуристів різних рівнів: від музичних шкіл до вищих навчальних закладів мистецької освіти. Також осередком проводиться щорічне Свято бандурної музики, на якому найкращі виконавці та колективи міста ілюструють своє мистецтво гри на бандурі.

Потрібно відзначити, що студенти Ольги Миколаївни завжди є активними учасниками таких заходів, показують високий професійний рівень виконавської майстерності бандуриста як інструменталіста, так і бандуриста-вокаліста. Адже талановиті студенти О.Геник є постійними учасниками професійних Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів виконавців на бандурі, своєю майстерністю на інструменті підкорюють членів журі й отримують призові місця, звання лауреатів перших премій та володарів Гран-Прі. А за такими нагородами, звісно, роки щоденної, нахненної праці педагога.

Вдячні випускники викладача розлетілися по різних куточках України та зарубіжжя, хто продовжує навчання у вищих закладах, а хто доносить бандурне мистецтво до юних сердець, працюючи вчителем музичних шкіл міста й області. Гордістю Ольги Миколаївни є кандидати мистецтвознавства Марія Євгенівна, Інна Мокрогуз; випускники консерваторій: Шпарин Тетяна, Оробець Марія, Скакун Людмила, Кушнір Тетяна, Керницька Марія, Моргач Василь, Гаврилюк Сніжана – Київська консерваторія (бандура), Міланська консерваторія (вокал). Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича – Острозька Тетяна, Івасюк Олеся, Зузяк Вікторія, Сімонова Катерина, Перевозник Оксана та багато інших. Лауреати Всеукраїнських конкурсів: Віра Загрійчук, тріо сестер Загрійчук, Анастасія Покляцька, Лілія Поленчук, Лауреати мистецької програми «Нові імена» Оксана Приганович, Віра Загрійчук І премія, Анастасія Покляцька, Анжела Никорук, Іван Керницький Гран-прі, та інші. Мигалюк Руслана – учасниця концертної групи «Шпрі Чін Мойя» при ООН (Нью-Йорк).

Нещодавно О. Геник відзначила 40-річчя мистецько-педагогічної та творчої діяльності великим бандурним концертом своїх нинішніх студентів та випускників, що стало успішним підсумком багаторічної, плідної праці педагога в неоднозначному процесі становлення та розвитку бандурного мистецтва на Буковині. Саме тому, хочеться виокремити неординарність творчої особистості заслуженого працівника культури України, викладача-методиста О.М. Геник та донести важливість мистецької діяльності педагога у розвитку бандурного мистецтва та освіти буковинського краю.

Висновки з даного дослідження. Отже, у другій половині ХХ ст. відбувалися природні

процеси, які сприяли подальшому ожіночненню інструменту бандури: це професіоналізація та академізація бандурного мистецтва цього періоду, збільшення кількості жінок-бандуристок, поява однорідних і мішаних камерних колективів та капел бандуристів. З вище зазначеного стає зрозумілим, що Буковині першим представив бандуру та мистецтво гри на ній видатний бандурист, композитор, етнограф, суспільний діяч, в подальшому автор «Першої школи гри на бандурі» Г. Хоткевич. Відвідавши буковинський край декілька разів (1905–1907 р.р.), залишив по собі неповторні спогади очевидців про артистичне виконання дум, історичних пісень, українських народних пісень.

В подальшому, правда дещо пізніше (1971), наш буковинський край представлений яскравими постатями жінок-бандуристок, які своєю подвижницькою, освітньою діяльністю вивели національний інструмент бандуру на нові висоти. Народна артистка України – Р. Василевич, заслужений діяч мистецтв України – Р. Кузьменко, заслужений працівник культури України – О. Геник (Хомин) – ось перші жінки-ластівки, що відкрили професійний шлях бандурі на славу Буковину. Гідними продовжувачами бандурної справи стають достойні викладачі музичних шкіл міста і області. Своім прикладом вони заплівають молоді серця, прищеплюючи їм любов та повагу до нашого національного інструмента – бандури. На даний час у всіх музичних школах районних центрів Чернівецької області відкриті класи бандури, учні постійно беруть участь в Обласних конкурсах та фестивалях виконавців на народних інструментах.

На сучасному етапі бандура набула неабиякого поширення у буковинському краї. Обдаровані діти мають неоціненну можливість до постійного творчого розвитку, здобуття знань і досвіду. Більшість з них успішно виступають на творчих змаганнях всеукраїнського масштабу та престижних європейських конкурсах, демонструючи високий рівень професійного мистецтва, підтверджуючи славі традиції музичної освіти Буковини. Кобзарське та бандурне мистецтво з часу свого зародження та існування завжди вважалося суто чоловічою справою, та маємо визнати, що саме жінки відродили та удосконалили мистецтво гри на бандурі в буковинському краї.

Тому, в умовах розвитку інструменту бандури, її активного поширення в Україні та за її межами, створення ланки професійного навчання від музичних шкіл до музичних академій, ми не повинні забувати, а навпаки привертати увагу молодого покоління до постатей жінок-бандуристок Буковини, бандурного мистецтва буковинського краю, ансамблевого виконавства, завдяки яким мистецтво бандуристів у другій половині ХХ початку ХХІ століттях досягло значного розвитку.

Список літератури:

1. Демочко К. Музична Буковина: Сторінки історії. Київ : Музична Україна, 1990. 136 с.
2. Залуцький О. Музичне краєзнавство Буковини : Хрестоматія. Вип. 3. Чернівці : Рута, 2004. 79 с.
3. Кушніренко А., Залуцький О., Вишпінська Я. Історія музичної культури й освіти Буковини : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2011. 376 с.
4. Мокрогуз І. Розвиток кобзарського мистецтва на Буковині. Науковий вісник: Педагогіка та психологія. Чернівці : Рута, 2003. Вип. 190. С. 124–127.
5. Сاینчук К. Музична освіта Буковини. Чернівці : Золоті литаври, 2011. 320 с.

References:

1. Demochko, K. (1990). *Muzychna Bukovyna: storinky istorii* [Musical Bukovina: pages of history]. Kiev: Musical Ukraine. (in Ukrainian)
2. Zalutskyi, O. (2004). *Muzychne kraieznavstvo bukovyny* [Musical local lore of Bukovina: Reader]. Chernivtsi: Ruta. (in Ukrainian)
3. Kushnirenko, A., Zalutskyi O., & Vyshpynska, Ya. (2011). *Istoriia muzychnoi kultury y osvity Bukovyny* [History of musical culture and education of Bukovina]. Chernivtsi: Chernivtsi National University. (in Ukrainian)
4. Mokrohuz, I. (2003). Rozvytok kobzarskoho mystetstva na Bukovyni [Development of kobza art in Bukovina]. *Naukovyi Visnyk pedahohika ta psykhohiia*, vol. 190, pp. 124–127.
5. Sainchuk, K. (2011). *Muzychna osvita Bukovyny* [Music education in Bukovina]. Chernivtsi: Golden timpani. (in Ukrainian)